

Izhaja vsak petek dopoldne. Izdaja konsorcijskega lista. Naslov: Mali list, Trieste, casa centrala centro 37. — Urad: via Imbricani 9-III.

Odgovorni urednik: dr. L. BEROŠ.

POSAMEZNA ŠTEV. 30 STOTINK.

ABONEMANJA za celo leto 10 L., pol leta 5 L., četrt leta 3 L. — IZVEN ITALIJE celo leto 24 L., pol leta 12 L., četrt leta 6 L.

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK

CENA OGLASOV IN OBJAV

Za 1 om. v tisk.

«MALI LIST» - Trieste - C. Corr. Postale

LICEJSKO KNJIZICA (Dr. J.)

TRJUBLJANA (JUGO.)

Pri

primeren popust.

Mali koledar.

Petek, 1. aprila: Hugo; Teodora. — Sobota, 2.: Frančišek Pavl.; Marija Egipčanska. — Nedelja, 3.: tih; Rihard. — Ponedeljek, 4.: Izidor; Cozim. — Torek, 5.: Vincencij Ferrer; Zanon. — Sreda, 6.: Sikst; Celestin. — Četrtek, 7.: Herman; Eberhard; Epifanij. — Petek, 8.: Zalostna M. B., Albert.

MALE NOVICE

Karel Barduzzi.

V torek 29. marca se je poslovil in odpotoval iz Trsta inž. Karel Barduzzi, deželni fašistovski tajnik. Šel je v Marsej na Francosko za italijanskega generalnega konzula. Tajnik fašizma ter glavni ravnatelj lista «Il Popolo di Trieste» je sedaj inženir Kobil.

Na poti za srečo.

S poti v Argentino pošiljajo pozdrave in voščila za Velikonoč Vatovec Anton, Perhavec Fran, Lipold Milan, Sila Stanke, Cerkevnik Viktor, Benčič Jožef, Tominc Antonija, Požrl Frančiška, Urbanc Karel, Ambrožič Karel, Stančič Fran, Silva Prunk, Čepar Jožef, Čepar Fran, Gustinčič Fran, Nedoh Mihael, Svetina Jožef, Fičur Frančiška — vsi iz vremske okolice. Iz Bistrice: Milavec Stanko, iz Istre: Brajkovič Matej, Šverko Gregor, Klaj Karel, Pavletič Karel.

Razorožba.

Večkrat slišimo, da razni državniki izjavljajo, da so vsi navdušeni za razorožbo. Nedavno pa je v angleškem parlamentu predlagal nek delavski poslanec, naj se že vendar enkrat z razoroževanjem prične. Vojni minister mu je pa odgovoril, naj prej doseže razoroženje Rusije, ki je najbolj oborožena država na svetu, ki ima stalno 650.000 mož močno armado in more v slučaju potrebe vpoklicati pod orožje še 9 milijonov mož. Iz tega se vidi, da nobena država resno ne misli na razorožbo.

Kdo je mar?

Uganke z možem, ki je spomin izgubil, še ni rešena. Eni trdijo, da je to tipograf (tiskarniški delavec) Bruneri, drugi pa še vedno dokazujejo, da je profesor Cannella. Sam tudi pravi, da je Cannella, a Cannellove zgodovine malo ve. Kako tudi, ko je ob spominu! Pravijo pa, da so prestregli tajna pisma, ki jih je pošiljal neki ženski. Preverjeni so, da se samo »delav« in da je Bruneri, ki ima račune s pravico — v zapor ga pa le še niso gnali. Menda vendar niso še prav gotovi. Cannellova žena ga hoče imeti za svojega. Torej čegav bo?

Delavska hči — svetnica.

Margareta Sinclair, hčerka delavca na Škotskem, je umrla v Edinburgu 24. novembra 1925. v starosti 25 let, in že se vrše priprave, da se proglasi svetnicam. Na vsem Angleškem in Škotskem so pred kratkim z velikim zanimanjem sprejeli njen življenjski zapis, in knezoškof v Glasgowu je dovolil molitev, s katero prosi ljudstvo za skorajšnje proglašenje. Margareta je bila živahna, vesel otrok, ki se je po tamosnjem običaju tudi zelo zanimala za sport in plavanje. Nekaj časa je bila celo zaročena. Ko pa je v svojem sru začutila drug poklic, je prosila ženina, naj zaroko razveljavita in je vstopila v Londonu v neki ženski samostan. Toda vsled bolezni v grlu, je umrla že po dveh letih samostanskega življenja. Vsi, ki so jo poznali, jo opisujejo kot junakinjo v potrpežljivosti in trpljenju, slavijo njeno nepopisno čistot duše in njeno ognjeno ljubezen do Boga in bližnjega.

Dva otroka rešena.

V Dolenji vasi pri Ribnici se je dogodil 16. februarja dogodek, vreden spomina. Štiriletna Micka in štiriletna Ivanka sta se šli drsat na vodo, ki teče skozi Dolenjo vas. Hud mraz je bil, 12 stopinj, tako da je ob bregu vode bil precej debel led. Ob 2 popoldne sta po kračlem vasovanju punčki izginili iz hiše. V bližnji hiši, ki stoji ob vodi, pa je domačedekle umivala po južini posodje. Ni ji dalo miru, kar silila jo je neka tajna sila, naj gre k potoku. Četudi ni imela opravka, stopi s škafofom k vodi in vidi, kako se mekej premiče koncem ledu — stopi bližje in zagleda dva mala prstka, ki sta se vedno bolj potapljala. Takoj spozna, da je nekdo padel v vodo, steče v hišo in zakliče ljudi na pomoč. V bližini je rezal rezanco sosed Janez. Ko zasliši, kaj je, skoči takoj k vodi in potegne iz vode malo dekletce, jo nese v svojo hišo in ko položi drhtečo punčko na posteljo, spozna, da je njegova štiriletna hčerka! V tem pa se zasliši glas: Sosedova Ivanka tudi ni! To zasliši Ivančina mati, skoči še k tamu in onemu sosedu hlasno vprašujoč, da li je pri njih njena hčerka. Nikjer je ni. V slutnji, da je i njeno dete v vodi skoči mati v vodo in se spušča vedno dalje in globlje. Kar nenkrat zgine pod vodo in v nekaj trenutkih visoko dvigajoč nese potopljeno hčerko iz vode ter jo izroči na bregu stoječim sosedom, sama pa se od groze in mraza oslabiljena sesede v vodo nazaj, odkoder ji pomagajo ženske na njen dom. Pa drhteči materi ni dalo ostati doma — le povrhu se preobleče in gre v hišo, kjer so z vso močjo oživljali njeno hčerko in nje tovarišico. Krepkega napora je bilo treba, da sta deklici pet spregovorili. A prva beseda Ivanke je bila: Mama, ne smete jokati, saj ne bom umrla, Micka pa: kaj ne Johanca, danes se ne gremo več drsat! Jokajoči materi sta bili presrečni. Zgovorna Micka je pa pripovedovala: »Drsat smo se šle, pa ko smo se malo drsade, so se pa oči skrile!« Nedorozna in srečna otroka sta naslednji dan že skakljala spet krog hiše!

Petnajst dni v brezdnu.

Ko se je igralo te dni večje število otrok v okolici Pariza, so zaslišali neko pritrjeno klicanje na pomoč, ki je prihajalo iz neke bližnje jame. Prestrašeni otroci so obvestili o tem takoj svoje starše, ki so javili stvar policiji. Policija in ognjegasci so prispeli nemudoma na lice mesta ter pričeli raziskovati celo okolico. Končno so se spustili ognjegasci v označeno jamo ter po večurnem naporu izvlekli človeka v strašnem stanju. Takoj so ga prepeljali v bolnišnico, kjer je izpovedal, da so ga napadli pred 15 dnevi trije moški, ga oropali, pretepli ter ga končno vrgli v jamo. V jami, ki je globoka 20 metrov, je ostal celih 15 dni brez vsake hrane. Pil je umazano vodo, ki je stala na dnu jame pol metra globoko. Nesrečnež je star 22 let ter je rodom Italijan. Od mrzle vode premrle noge so mu morali nad kolena odrezati.

Milijonsko posojilo.

Italijanske plovne družbe so dobile v Ameriki in na Angleškem posojilo, ki znaša okroglo 20 milijonov dolarjev. Posojilo so zložili privatni kapitalisti in banke. Vračalo se bo en del v desetih letih, en del pa v dvajsetih. Obresti so 7%.

Visoko odlikovanje.

Papeška višja cerkvena glasbena šola v Rimu je odlikovala našega odličnega skladatelja patra. Hugolina Sattnerja s častno diplomom.

Odgovor ministra Fedeleja

Na prilogi prinašamo celotno besedilo govora, ki ga je imel poslanec Besednjak v državnem zboru.

Med govorom poslanca Besednjaka je vladal tak memir v dvorani, da je moral večkrat prekiniti govor in čakati, da je mogel nadaljevati.

Minister prosvete je bil silno ogorčen in je vpadal neprestano v besedo. Ko je Besednjak končal, se je dvignil minister na noge in spregovoril nastopne besede:

»Po govoru poslanca Besednjaka čutim dolžnost, da podam zbornici par kratkih izjav. Naravnost merosnično je, da meri politika vlade, predvsem pa šolska politika na raznarodovanje drugorodcev. To ni naloga Italije, ki je stara mati omike, in ki spoštuje kulturo vsakega naroda. Italija hoče samo braniti v okviru svojih meja jasno omiko. (Zbornica ploska). Neresnično je, da je verski pouk postal obvezen v italijamščini za slovenske učence; verski pouk delijo slovenski učitelji v slovenskem jeziku in jaz sem ustanovil na srednjih šolah stolice za slovenski jezik, ravno radi tega, da bi dokazal, kakšno spoštovanje imamo za ta jezik.

Kar se tiče otroških vrtcev, o katerih je govoril poslanec Besednjak, moram izjaviti, da mi ne vršimo nikake propagande, da bi privabili otroke: slovenske družine pripeljejo prostovoljno svoje otroke v naše šole in naše vrtce, ker vedo, da se učijo v teh šolah in teh vrtcih obnem z italijanskim jezikom omike, ki je vzbujala občudovanje v vseh stoletjih in pri vseh narodih.

Moja dolžnost je, gospodje poslanci, da razpršim, ako je mogoče, obžalovanja vredni vtis, ki so ga morda naredile trditve poslanca Besednjaka. Ponavljam: ne gre za raznarodovanje, kajti resnično s ponosom lahko gledamo na naše šole, katere žele in katere obiskujejo drugorodci; saj nas prosijo celo, naj ustanovimo večerne tečaje, da bi se učili naš jezik.

Nočem se prašati, za čim stremi govor poslanca Besednjaka. Izjavljam pa, da misimo šli čez mejo najbolj trezne zmernosti. Kar se tiče odpustitve slovenskih učiteljev, ponavljam še enkrat, da sem bil z njimi morda še bolj obziren kot z učitelji drugih pokrajin Italije in Slovenci so po zanesljivih poročilih odgovornih uradov, katerim moram povsem zaupati, nastopili (manifestirali) proti Italiji in režimu.

Dudan: Pred vojno in po vojni.

Fedele: To je bila moja točna dolžnost, ki sem jo imel kot minister prosvete. (Zbornica burno in dolgo ploska.)

Besednjak: Gospod predsednik, prosim za besedo.

Predsednik zbornice: Poslanec Besednjak, Vi ste že govorili. Zadeva je zaključena.

Novi podeštati.

Za Cerklno je imenovan podpolkovnik Fabij Martorelli, za Idrijo inženir Lojze Caldana, za Tolmin dr. Matevž Marsan.

Auf biks v Berlinu.

Začetek pomladi so slavili v Berlinu s puščanjem krvi. Na nedeljskih izletih so se piva nalokali in ko so se zvečer vrnili v svoj Babilon, so na veliko začudenje odkrili, da so eni komunisti, drugi pa nacionalisti. Začeli so se »politikati« z orožjem. Kakih 20 je moralo iti v bolnišnico, od teh 8 težko ranjenih. Kakih 30 je vzela policija seboj v hotel »Hop Cefzelj«.

MIHEC: Kaj narodna dolžnost veli?

JAKEC: Pomesti z dvora vse smeti.

Potres naprej napovedan.

Znanost je v potresnih rečeh toliko napredovala, da učnjaki s pomočjo svojih aparatov tudi naprej vedo za kakšen potres. Tako je učeni profesor Belar, ki ima svojo opazovalnico pod Triglavom, naznamil v listih pred mesecem dni, da bo potres 16. marca. Res je bil v okolici Požege na Hrvaškem; škoda ni bilo posebne. Isti profesor napoveduje potres na 16. aprila. Bomo videli.

Konec modernega Judeža.

Pred kratkim si je na Francoskem s samomom končal svoje življenje neki Žan Bidgen, ki ga je vilda ob času, ko je najhujše preganja vero in cerkev, nastavila kot ogleduha, katerega naloga je bila, da je skrivaj opazoval oficirje, če hodijo v cerkev ter če pošiljajo svoje otroke v verske šole. Kogar je kot takega naznamil vladi, je bil takoj odpuščem. Na tisoče fransoskih družin je tako ta mož pahnil v bedo. Dobil je zato 80.000 frankov kot judežovo plačilo.

Narodna dolžnost...

V nedeljo 20. marca je Edinost prinesla pohvalo in priporočilo časopisa, ki nosi naslov »Naš Glas« ter ga izdajajo mladoliberalci tržaški in goriški. Edinost ga tako hvali:

»Že prvi dve številki sta želi obilo priznanja in je postala ta prekorsitna družinska revija takoj priljubljena širom naše dežele in pri vseh slojih našega čitajočega občinstva. Sedaj pa moramo reči, da je napravila s 3. številko zopet tak korak naprej, da lahko brez pridržka in z radostjo ugotovimo: ustvarjena je kulturna naprava...«

»Družinsko revijo imamo in na nas vseh je sedaj, da jo trdno podpramo v vsakem oziru — duševni delavci s persom in drugimi kulturnimi orodji, a čitajoče občinstvo z naročno, ki mora postati splošna narodna dolžnost v enakosti meri kakor napram našim drugim publikacijam.«

Tako hvali in vabi stara Edinost. Zato je moralčno sodgovorna za vso škodo in pohujšanje, ki ga mladini prodajajo v tistem časopisu. Tisto naj bo družinska revija? Ali ste na glavo padli? V slovensko družino — in v tem današnjem položaju še povrhu — hočete vrniti nizkotno pornografijo, pravo in patentirano svinjepisje? Morda radi osebnih ozirov na pisatelja... Ali ste možje ali otroci? In to naj bo kulturna naprava? Iz koga se delate morca pravzaprav? In še za narodno dolžnost ste proglasili kaj takega plačevati in brati!

Narodna dolžnost je, vreči skozi vrata svinjsko slovstvo in še tiste za njim, ki mu reklamo delajo.

Za načela

V Avstriji se vrši volilna borba, v katero posegajo tudi Slovenci na Koroškem. Skupno njihovo glasilo »Koroški Slovenec« prinaša o tem jasen članek, v katerem izvaja:

»Z mrzlično naglico se pripravljajo vsa stranka na volilni boj, ki obeta biti zelo hud. Najbolj se pa opazuje, da vsaka stranka sili v ospredje svoja načela: Krščansko-socialna stranka, socialisti in »Landbund«. Iz načelnih ozirov je Landbund (pomeni: »Podeželska zveza«) celo razbil emotno listo meščanskih strank (t. j. strank, ki so v nasprotju s socialno demokracijo). Iz tega se vidi, da vse stranke smatrajo te volitve za zelo važne; da pri njih ne gre za take in take mandate, ampak za načela: katera načela bodo odločevala zanaprej!«

Samo dva tabora.

»Opaža se tudi, da se vsi volilci vedno bolj ločijo v samo dva tabora. Kar je drugih strank, pridobivajo vedno manj glasov. Iz tega se spozna, da se ljudstvo ne loči več toliko po političnih težnjah, ampak po globokjših, po kulturnih. Ali recimo: delijo se vedno bolj med verni in protiverski del.«

In Slovenci?

»Ker tedaj vsa znamenja kažejo, da bodo pri bodočih volitvah najvišja načela igrala veliko vlogo, je za nas zelo važno, da imamo tudi mi za volitve jasna načela, po katerih se volilci morejo odločiti za ali proti.«

Vsakemu zavednemu Slovencu na Koroškem je glavna skrb to, da se ohrani. Ljubezen do lastne krvi, zvestoba do naših staršev nam narekujejo to. Za svoj obstoj smo se borili, za svoj obstoj smo trpeli in smo pripravljani še trpeti.

1. Katoliška vera.

»Če pogledamo, kaj nas je v tem boju tudi v najnevarnejših časih držalo po konci, vidimo, da nas niso držale kakke ugodnosti ali obljube, ampak edino načelo naravnega zakona, načelo naše vere, ki nas uči, da mora vsak ljubiti svoj narod bolj kot tuj narod, svoj jezik bolj kot tuj jezik ne glede na to, ali imamo kakšne koristi ali ne, ali trpimo za to ali ne. Zato je v našem programu, ki smo ga koroški Slovenci že v Einspielerjevih časih imeli in smo ga l. 1923. v novi program prevzeli, načelo: da je katoliška vera življenskega pomena za obstoj koroških Slovencev!«

2. Svobodni dom.

»Za obstoj Slovencev na Koroškem je velikega pomena še drugo važno dejstvo, da je namreč obstoj Slovencev najbolj tam zagotovljen, kjer imajo v lastnih domovih urejeno ognjišče. Velikanska večina naših najbolj zavednih ljudi je tam, kjer je zemlja, ki jo obdelujejo, in stanovanja, v katerih prebivajo, njihova lastnina. V mestih, trgih, v tovarnah se zgubljuje naši ljudje, na kmetih pa ostanejo. In na kmetih najdemo nezavednost le tam, kjer začne hirati podlaga in opora zavednosti: to je vera. Zato je v našem programu drugo važno načelo, ki se glasi: Mi priznavamo osebno lastnino kot najboljšo varhinjo slovenske narodnosti.«

Načelna borba.

»Na teh dveh važnih načelih sloni ves naš obstoj na Koroškem. Zato morata ti načela tudi zanaprej biti vodilni v vsem nadaljnjem boju za obstoj. Storititi moramo vse, da ti dve načeli ostaneta ohranjena med našim ljudstvom, pobijati moramo vse, kar bi nam ti načela med našim ljudstvom na deželi izpodkopavalo. S tem spoznavanjem moramo gledati v bližnji volilni boj. Po tem spoznanju moramo imeti urejeno našo volilno agitacijo, ako hočemo delovati za svoj obstoj, po tem spoznanju moramo nastopati proti vsem tistim strankam, ki ti načela med našim ljudstvom izpodkopavajo.«

Zakaj proti Landbundu.

»Landbund zbira svoje pristaše med našim ljudstvom tam, kjer se je versko

prepričanje ohladilo, ali vsled mapuha, kakor pri naših »Herrenbauern« (gospodskih kmetih), ali s kakega drugega vzroka. Pri vseh teh opazujemo, da govorijo slovensko, a se štejejo za Nemce, zahtevajo nemške šole, nemške pridige, ki pa jih ne obiskujejo, če jih dobijo. Iznajdejo celo posebno ljudstvo, kakor je to napravil »Landbund« v velikovškem okraju, če obstoja nevarnost, da Slovenci dobijo kakko pravico. Jasno sledi iz tega, da moramo povsod in vedno nastopati proti Landbundu, kajti on jemlje našemu ljudstvu zavednost in značajnost. Ta je največ kriv, da po naših vaseh mi več tistega miru in medsebojne strpnosti, kakor bi imela biti. Tem lažje svarimo naše ljudstvo pred njim, ker nam dejansko tudi v gospodarskem oziru ne more bogve kaj nuditi.«

Kako je s politiko

ALBANSKO VPRAŠANJE.

Zadnjič smo pisali o sporu, ki je nastal med Italijo in Jugoslavijo. Italija je obtožila soseda na onem kraju morja, da se pripravljajo na vojsko in da namerava vdreti v Albanijo. Italija pa kaj takega ne dopusti, ker ima zvezo z vladarjem Albanije, Ahmedom Zogu.

Na očitke o vojnih pripravah je zašumelo po vseh diplomatskih pisarnah, kajti očitno je, da bi nova vojna na Balkanu zametila zopet vojno po celi Evropi. Francija, ki je z Jugoslavijo velika prijateljica, je v Belgradu priporočala, naj ohranijo mirno kri in naj ne odgovarjajo na očitke z jezo. To so v Belgradu slušali in minister Perič je podal v skupščini zelo miroljubno izjavo.

Ali bo preiskava?

Perič je izjavil, da ni nobenih izrednih priprav na vojno. Zahteval je, naj se diplomatje in veščaki pridejo preveriti na lastne oči.

Povabilo na preiskavo je diplomatski šunder pomirilo in začeli so se dogovajati, ali naj bi res šli preiskavat, ali ne. Eni so rekli, da bi to reč morala vzeti v roke ženevska Zveza Držav (Društvo narodov), drugi pa, da bi bilo bolje, če bi to opravil diplomatski zbor v Parizu, ali takozvana »konferenca poslanikov«, ki zastopajo v Parizu glavne države (Anglijo, Francijo, Italijo, Nemčijo, Japonsko).

Veliko je bilo govorjenja, kakšna bi morala biti preiskava, kje bi se morala vršiti, kdaj začeti, kdo bi moral biti v tisti komisiji itd. Med tem je čas mineval, srd se je polegel in nazadnje je italijansko časopisje ter deloma tudi angleško prišlo na to, da taka preiskava ne bi imela prevega pomena, češ da bi se v toliko dnevih vojne priprave lahko poskrile in potajile in da bi iz preiskave gotovo ostala zamera ali na en ali na drugi kraj, ali pa kar na oba kraja.

Zakaj proti socialni demokraciji.

»Druga stranka, ki izpodkopava naš obstoj, je soc. demokracija. Silno redki so slučajji, da bi Slovenec, ki je zaveden socialen demokrat, se še prišteval Slovincem; in če, pa vidimo, da ni organiziran iz načelnega prepričanja, ampak iz zunanjih vzrokov, in kar je za nas važno, kot Slovenec nikjer ne pride do izraza, vedno ga štejejo k Nemcem. Vidimo, da nam nacionalni vzroki marekujemo nastop proti soc. demokratom.«

...

Tak je volilni program združenih koroških Slovencev. Priznati jim je treba, da so v načelnem oziru jasno in točno označili pravo stališče. Da bi le tudi praktična volilna propaganda žela obilo uspehov!

Pogajanja.

Italijansko časopisje zavzelo je stališče, naj Italija in Jugoslavija sami med seboj razpravljata in poravnata spor. V Jugoslaviji pa bolj tišče na to, naj se spor predloži Zvezi Držav v Ženevi in tista da naj razsodi.

S tem je zadeva že prešla na drugo polje. Ko se govori o pogajanjih ali o razsodbi pred ženevsko Zvezo, tedaj se ne misli več na očitke o vojnih pripravah, ampak na splošno vprašanje, kako se imata obe državi, Italija in Jugoslavija, ravnati proti Albaniji. To je torej albansko vprašanje. Kako se bo to razrešilo, tega za zdaj ne vedo mikjer.

Kitajske zmage.

Južnokitajska ali kantonska armada zmaguje. Zavzela je Šangaj, Nanking in druga mesta ob reki Jang-Ce-Kiang. Severna armada se sploh ni branila, kakor gre vojakom. Eni so bežali, drugi pričeli razsajati in ropati, tretji so kar prestopili h Kantončanom. Tako sta oba nasprotnika bolj gledala, kako se bo ropalo in divjalo, nego kako se bo vojevalo. Ob zavzetju mest so se godile velike nerednosti, uboj in rop in požig. Tudi Evropejce so napadli. V Nankingu je več angleških in ameriških državljanzov izgubilo življenje. Drugi so bežali v varstvo bojnih ladij in v »koncesije«, katere čuvajo evropejski vojniki in mornarji. Evropejski oddelki so morali večkrat z orožjem nastopiti proti razgrajajem obeh kitajskih armad. Kantonska vlada dozda še ni v očitni vojni proti Evropejcem, ampak le proti severnjakom. Toda nevarno je, da se iz teh homatij razvije pravo in napovedano vojno stanje.

Kantončani so vsi navdušeni vsled zadobljenih zmag. Tudi Rusija si zadovoljno mane roke, da je Angležem pritisnila eno gonko. Z dosedanjimi zmagami pa Kantončani še niso zadovoljni, nego pravijo, da bodo šli dalje proti severu in zavzeli sam Peking, glavno mesto »Nebeškega cesarstva«, cele neizmerne kitajske države.

Kaj nam z dežele pišejo

OBROV.

Dragi Mali list! Čudno se mi zdi, da so našo vas tako vzeli na piko, ko tega ni vredna. Vsaj mi se nisimo prej oglašali v Mali list, dokler nas ni popotnik vzbudil. Zdaj pa moramo odgovarjati, ker mi vsega prav napisal; premalo je bil po naši vasi, da bi vse videl in slišal. Dekleta se ga pa tudi niso veliko ustrašile; so še zmerom enake. Kaj hočemo: ko niso domačini deklet poučili in posvarili, je pa tujec nanje pokazal. Tisti dopis iz Javorja nas je tudi zadel, kjer je bilo povedano, kako so tam gori fantje in dekleta lepo peti v cerkvi. Pa jih je manj v Javorju, kakor pa v Obrovem. Oh zakaj nisem mlad! vse bi storil, da bi se tudi pri nas zložili skupaj za lepo petje. Lepo cerkev imamo, posvečeno Materi božji Vnebovzeti. Kako lepo bi

bilo, da bi se pelo v cerkvi, kadar je sv. maša, posebno za naš glavni praznik. Mladini bi bilo v dušni in časni prid. Potlej bi se ne bilo treba bati Desetega brata in Popotnika in če bi se oglašila v Obrovem, bi kaj lepega in pohvalnega dala v svet o naših fantih in dekletih. Drugod imajo celo po manjših vaseh društva in prireditve, pri nas pa nič. Naša mladina se raje bavi s povasnjo, kakor z dobrim časopisom ali knjigo. Dobe se taki, ki ne vedo, kaj pomeni ta ali ona beseda, ker se ne vadijo v čitanju. Pa še pravijo: čemu bi dal za naročno 10 lir, mar jih kakko drugače porabim... Ko sem jaz bil mlad, sem tudi podobno mislil in govoril, a zdaj mi škoduje. Če kaj berem ali pišem, se mučim in potim in le pomalem kaj vkup spravim. Mladina, ne zametuj dobrega

branja! Ni treba samo po vasi hoditi gledat, kaj kuhajo za večerjo, ali že do polne, kaj bo za kosilo.

Župno cerkev imamo v Hrušici. Mislil, da se bo zdaj na spomlad začela popravljati. Župnik opravlja zdaj sv. mašo v cerkvi sv. Vida, ki je pa pre-majhna. Nekateri pravijo, da odkar je maša pri Sv. Vidu, da nimajo niti korajže iti k maši. Pa ti ne govore prav. Četudi ostameš zunaj cerkvice, si vendar pri sv. maši, ako se spodobno vedeš. Dekleta pa se celo motri pogovarjajo; tako seveda niso pri maši.

IZ PREBENEGA.

V naši mali vasi se v zadnjem času množijo tatvine kar zaporedoma. Tako so tatje v neki hiši ukradli 30 litrov olja, v drugi hiši brenoto krompirja, pred par dnevi pa nekemu kmetu nov bicikel in 4 šunke (pršute). Sledovi tatov vodijo čez neko njivo, kjer so našli z oljem obeljeni kruh. Ljudje razno ugibajo in sumijo; a vendar se boje s prstom pokazati na tatu, ker ni mogoče dokazati in ga zalotiti pri tatvini, ker se zna dobro varovati.

Madlina pri nas — tako se sliši — se pripravljajo za neko igro. Prav tako, naj le dajo ljudem poštenega razvedrila; a plesa pa ni treba vprizarjati, ker smo vsi treznomisleči proti njemu, in ker niso časi za zapravljati. Sicer pa smo prepričani, da oblasti ne bodo dale dovoljenja za ples.

KLANEC.

Misijon, ki so ga priredili v naši fari g. misijonarji iz Mirna, je bil cel teden obilno obiskovan. Cerkev je bila pre-majhna za toliko množice vernega ljudstva. Vse je šlo tudi k spovedi in sv. obhajil so baje mašteli čez 2000. Ves čas misijona se je dobro izkazal pevski zbor, ki je lepo prepeval ob spremstvu nanovo popravljenih orgel. Na dan Matere božje, 25. marca je bil blagoslovljen nov kip presv. Srca Jezusovega. Posebno sijajen pa je bil sklep misijona v nedeljo 27. marca. Ta misijon bo ostal ljudem v trajnem spominu. Upamo, da se bodo tudi lepi sadovi krščanske obnove kar najdalje ohranili.

FAMLJE.

Kratka pa huda pesem. Dopisnik je želel, naj jo kaj razegnemo, da bo daljša. Pa ne bomo mič dokladali, je ravno prav dolga. Tako grize:

Ni lepših deklet
ko fameljskih pet.
Ko k maši zvoni,
se farbajo tri,
Več farba košta,
ko deklet velja.

SLAP pri Vipavi.

Tatvina. Dne 22. marca je v bližini ceste, ki vodi na Slap, nekdo ob belem dnevu porval 12 murv na škodo Ivane Žorž s št. 60. Neki 13leten deček je tatu videl, kako ruje murve; le-ta pa je dečka nagnal in streljal za njim. Deček je tekel v vas, a je celo zadevo prepozno razodel. Ko so šli gledat, ni bilo več tatu, ki je unesel porvane murve. Neki majhen tatič je pa na vasi z nekega dvorišča odnesel tri rože, a so ge zalotili.

BORŠT.

Ričmanjski praznik je bil vesel dan tudi za borštanske gostilničarje. V Ričmanje je prišlo toliko ljudstva — cenili so število vseh posetnikov na 80 tisoč — da so cele trume iskale okrepčila tudi po sosesčini. Neki gostilničar je vso zalogo vina potočil in je moral goste uljudno poslati proč. Drugi je povedal, da je imel na svojem dvorišču nad 2000 gostov, da ni bilo mogoče vsem postreči. Tatje so obiskali ponoči g. župnika v Borštu. Naredili so baje škode za kakih 300 lir.

IZ PREŠNICE

smo dobili daljši dopis, ki javlja, da se je posestnik Pečar (Lovretov) preselil z družino v Bosno, kjer je kupil posestvo. Vsa fara žaluje za možem, ki je bil eden naših najboljših gospodarjev. Vsi mu želijo srečo v novi domovini. Dalje poroča dopisnik, da je vas Prešnica dobila od tvrdega Kacin krasen harmonij in da se mladica z vso vneemo uči petja, posebno cerkvenega! Tako je prav!

Govor poslanca dr. Besednjaka v rimski zbornici

Poslanec Besednjak je imel 23. marca ob 7. uri zvečer v rimskem parlamentu govor, ki je bil zelo viharen, in v katerem je rekel sledeče:

»V svojem zadnjem govoru k proračunu prosvete sem kritiziral politiko, ki se je delala proti slovanskim učiteljem. Naznanil sem ministru in zbornici, da vršijo šolska oblastva v naših krajih...

Posl. Dudar: V naših in ne v vaših!

Besednjak: ... »nedovoljen pritisk na slovanske učitelje, nai se vpišejo v Narodno zvezo fašistovskih učiteljev. Odkril sem s tega govorniškega odra vladi, da silijo didaktični ravnatelji in drugi državni uradniki naše učitelje, naj izjavijo pisмено na svojo čast, da odobravajo popolnoma odpravo lastnega materinega jezika iz ljudskih šol, češ da bodo sicer odpuščeni iz službe.

Te moje jasne in določne izjave so povzročile zelo živahne ugovore in proteste ministra prosvete. »Je povsem nerresnično,« — je vpil tedaj gospod Fedele — »kar Vi trdite! Vi morate znati, da ni mogoče prisiliti učiteljev da bi se vpisali v katerokoli organizacijo! Se lahko vpišejo, toda prostovoljno, svobodni, v popolni svobodi vesti!«

Mojim določnim izjavam so se postavile tako nasproti še bolj določne trditve ministra. Gospod Fedele je izjavil uradno kot član vlade, da smejo biti slovanski učitelji tudi nasprotni Narodnemu združenju (fašistovski učiteljev), ako jim tako ukazuje vest, in da ne bo iz tega nastala zanje nobena škoda.

Moja trditve — je vzkliknil minister pred polno zbornico — »se nikakor ni treba bati, da bi mogla biti ovržena.«

Da sem bil pred italijanskim javnim mnenjem in pred vami, gospodje poslanci, označen za moža, ki je sposoben lagati...

Minister Fedele: Ne, to je pretirano!

Besednjak: ... jame težka zadeva. Smatram zato za svojo dolžnost nasproti sebi in nasproti parlamentu, postaviti te stvari v pravo luč, kar je zame zelo lahka naloga.

Minister Fedele: Tem bolj, ker bodo tiskali Vaš govor znani časniki onkraj meje. To je, kar Vi hočete.

Besednjak (se ne zmeni): Isti minister Fedele je poslal na nreč par mesecev po svojih slovesnih protestih štiridesetorici slovanskih učiteljev, ki se miso bili vpisali v Narodno združenje fašistovskih učiteljev, odloke, kjer jim naznanja, da jih misli odpuščati iz službe.

Minister Fedele: Ne samo radi tega in ne radi tega, poslanec Besednjak! Ti učitelji so morali biti odpuščeni iz službe, ker so imeli očitno protitalijanska čustva! (Živahno odobravanje poslancev.) Da se niso vpisali v Udruženje fašistovskih učiteljev, je bil le en dokaz, ki je imel poleg drugih točk za posledico, da so bila ti učitelji izključeni od poučevanja. (Živahno odobravanje in ploskanje v zbornici.)

Besednjak: Zadovoljen sem z Vašo izjavo, ker sem v srečnem položaju, da bom odgovoril v govoru na vse te Vaše trditve!

Ze gornja dejstva se pa pomenijo, da so bile izjave ministra določno ovržene, in sicer ovržene po ministru samem.

Minister Fedele: Ne, ne! (Šum v zbornici.)

Besednjak: Da bi razpršil vsak dvom o nameni in nagibih, ki so vodili ministra prosvete, pri njegovem postopanju, pravi minister v nekaterih odlokih, ki nosijo njegov podpis, dobesedno takole: »Radi globoke sovražnosti proti režimu (fašistovski vladi ur.), ki ste jo na nedvoumen način dokazali s tem,«

Minister Fedele: Bil sem neverjetno mil in morda bi mi mogel kdo radi tega delati očitke. Čudno je, da Vi...

Besednjak: Mi vam moramo biti vsežine iščejo italijansko šolo in ljubijo italijanske učitelje.

Min. Fedele: Odstopil sem jih zelo malo. Morda bi jih bil mogel več.

Besednjak (nadaljuje govor): »s tem, da ste odsvetovali mnogim učiteljem...«

Minister Fedele: V resnici je italijanska šola dober čuvaj na meji in to vas boli. (Zbornica ploska.)

Besednjak: Sedaj ne razpravljamo o teh stvareh, temveč o tem, ali sem jaz v svojem zadnjem govoru govoril nerresnico, kakor ste Vi bili trdili, ali ne! To je predmet razprave in nič drugega.

Minister Fedele: In prihodnje leto boste imeli drug govor, da ovržete moje današnje opombe.

Besednjak: Ako bo potrebno, gotovo! (nato nadaljuje svoj dvakrat pretrgani stavek: ... »s tem, da ste odsvetovali mnogim učiteljem, da se vpišejo v Fašistovski učiteljski sindikat, ste se postavili v nasprotje s splošnimi političnimi smernicami vlade, in zato je moj namen započeti postopanje za odpust Vašega Blagorodja iz službe, v smislu zakona od 24. decembra 1925. št. 2300.«

Sedaj je pojasnjeno pred zbornico, pred vlado in pred javnim mnenjem, da jaz nisem bil postavil nerresničnih trditve, temveč, da sem bil jaz tisti, ki je izjavil resnico, o kateri »se nikakor ni treba bati, da bi mogla biti ovržena.«

Glas nekega poslanca: Tudi za avtoriteto ministra se ni treba bati.

Minister Fedele: V resnici so pripadali ti učitelji neki drugi organizaciji, ki jo Vi poznate, in ki nima sedeža v Italiji.

Besednjak: To so Vaše samovoljne trditve!

Minister Fedele: So jako resnične trditve!

Besednjak: Vi vidite stvari, ki jih ni. Jaz nimam takih sposobnosti. (Nato nadaljuje govor): Bolj zanimivo in značilno ko odpuščanje samo je pa način, kako je minister odsklovil iz službe slovanske učitelje.

Gospod Fedele obtožuje — kakor sem že povedal — nekatere učitelje, da so bili nasprotni Narodnemu združenju fašistovskih učiteljev, druge je postavil pred sodni stol ne radi njihovih dejanj, temveč radi njihovih čustev in misli...

Minister Fedele: Radi njihovih manifestacij.

Besednjak: ... ki se ne dajo nadzirati, kajti do današnjih dni niso bili še, kolikor jaz vem, izumljeni taki čudežni instrumenti, s katerimi bi se moglo opazovati duševno življenje, ki se razvija v notranjosti človeške duše.

Glas izmed poslancev: Bistroumnost je tako orodje.

Besednjak: Če imaš patent na izum, ti čestitam.

Minister Fedele: Gotovo ste Vi napisali članek, ki ga je priobčil pred kratkim časnik »Il Judro«.

Besednjak: Ne poznam tega časnika.

Minister Fedele: Vam bom dal jaz natančne podatke.

Besednjak (nadaljuje): V pravu sodnih držav velja splošno načelo, da ne more biti noben državljani kaznovan radi svojih čustev in misli temveč edino radi dejanj, ki jih zakon natančno imenuje in določi. Toda gospod minister ne priznava tega načela, kajti on izjavlja v odslovičnih odlokih našim učiteljem, da jih namerava odpuščati radi njihovih »izrazito protitalijanskih čustev.« (Dolgotrajen hrup v zbornici.) Čustva se me dajo opazovati, gospodje poslanci!

Bilucaglia (istrski fašist): Smo jih nadzorovali mi, ki živimo v tistih krajih!

Minister Fedele: Tudi drugorodne dru-

poznaj učiteljev, jaz sodim skozi oči prefektov in šolskih skrbnikov!«

Casagrande: Kako hočeš, naj sodi drugače? (Hrup in vpitje.)

Besednjak: Počakaj vendar, da izustim svojo misel. (Hrup se počasi poleže.) Ko sem se podal nato k šolskemu skrbniku v Trst, sem dobil ravnotako značilen odgovor: »Kaj hočete, gospod poslanec? — mi je rekel — »Jaz ne morem poznati vseh učiteljev svojega obširnega ozemlja!« Spričo takega položaja, kjer toliko minister kolikor šolski skrbnik odklanjata moralno odgovornost za lastne ukrepe...

Minister Fedele: Jaz ne odklanjam ničesar! (Hrup v zbornici.)

Besednjak: ... stavim prašanje: kdo je tisti, ki v šolski upravi dejstveno in resnično drži v rokah in vrši državno oblast nad učitelji? Kje so tiste skrivne in neodgovorne sile, od katerih je odvisna usoda družin naših učiteljev in ki narekujejo ministru prosvete odslovične odloke? Ali me gre morda za zahrbtno ovadbe in nizktona osebna maščevanja, katerim daja gospod Fedele postavno veljavo?

Minister Fedele: Kaj govorite? Jaz sem izvrševalec zakonov in zaščitnik svojih učiteljev! Jaz se ne vdam maščevanju nikogar. Vi vršite v tem trenutku obžalovanja vredno delo. (Zbornica ploska.)

Dudan: Dve leti je že, odkar me spre-govorimo več besede o vsakodnevnem preganjanju Italijanov v Dalmaciji! To radi tega, da bi ne motili političnega položaja. Sedaj si pa izbere ta gospod ravno ta trenutek, da govori o takih stvareh.

Besednjak: Mojih besed ni nikoli narokovala zunanja politika!...

Presednik zbornice: Poslanec Besednjak, nadaljujte govor in hitite k zaključku! (V zbornici nastane velik šum, od vseh strani padajo medklici, ki jih ni mogoče razumeti.)

Besednjak: Vi ste tisti, ki delate iz tega notranjega vprašanja problem zunanje politike!

Minister Fedele: Ne gre za prašanje zunanje politike, a tudi ne za problem notranje politike, zakaj jaz ponavljam in izjavljam odločno, da prospava italijanska šola v krajih, o katerih govori poslanec Besednjak, sijajno in da izrekajo tamkajšnje družine svojo zadovoljnost z italijansko šolo.

Besednjak: Morda radi tega, ker poročajo državni uradi, da gre vse imenitno? Jaz poznam bolje razmere, gospod minister.

Minister Fedele: Ponavljam, da so družine zadovoljne. Poglejmo samo število otroških vrtecev na Goriškem.

Besednjak: Tudi o teh bom govoril, le potrpite. (nato nadaljuje govor): Če torej minister in šolski skrbnik ne izključujeta, da so bili učitelji lahko tudi po krivici kaznovani, se mora zdeti tujemu opazovalcu nerazumljivo, zakaj se ni dala in se ne da obtožencem polna pravica do obrambe v redni preiskavi. (Medklici, dolgotrajen trušč, iz katerega se sliši):

Glas poslanca: Jo imajo, kakor vsi ostali italijanski učitelji.

Presednik zbornice: Poslanec Besednjak, povedali ste to enkrat in nato še enkrat, podvizajte se h koncu. Prosim gospode poslance, naj prenehajo z medklici.

Besednjak: Poznam dobro vzroke in nagibe, ki obvladujejo šolska oblastva pri njih postopanju: poslužujejo se vedé in namenoma tega sistema, ker hočejo udariti učitelje slovanskega pokolenja.

Glas poslanca: Ni res!

Minister Fedele: Je mnogo slovanskih učiteljev, ki so popolni Italijani. Naučili so se italijanskega jezika in ga poučujejo z izvrstnim uspehom. Kar Vi pravite, je

Besednjak (gre naprej): Res je sicer, da obdoljuje gospod Fedele mnoge učitelje, da vršijo tudi »živahno propagando proti Italiji in proti državnim napravam,« toda te njegove težke obtožbe so tako samovoljne in splošne, da se učitelji absolutno ne morejo braniti. (V zbornici nastane trušč. Besednjak počaka in nato nadaljuje): Če minister vrže v obraz podrejenemu uradniku, da je protidržaven, če mu očita, da dela propagando proti Italiji, a mu pri tem ne pove me kje, ne kedar, ne kako...

Bilucaglia: Povsod in vse dni.

Besednjak: ... se je ta propaganda vršila, ne iz katerih določnih dejanj je obstajala, je za vsakega razsodnega človeka jasno, da se učitelj kljub najboljši volji ne more braniti pred obdolžitvami.

Minister Fedele: Pregledal sem podrobno in natančno in z največjo nepristranostjo vsa poročila.

Besednjak: Zakaj niste dali učiteljem možnosti, da se branijo?

Minister Fedele: Gotovo sem jim jo dal.

Besednjak: Ni res! (Gre dalje z govorom): Edino, kar more učitelj v takih razmerah napraviti, je, da odgovori na splošno obtožbo ministra tako, da vse zanika. Toda samo zanikovanje ni bilo še nikoli sredstvo prave in uspešne brambe.

Vsled tega so nekateri učitelji in sem tudi jaz potom interpelacije zahteval od gospoda Fedeleja, naj podvrže vsakega učitelja, preden ga odslovi, redni preiskavi.

Minister Fedele: Se je zgodilo.

Besednjak: Ne poznam niti enega slučaja.

Minister Fedele: Seveda Vas nisem mogel imenovati za komisarja.

Besednjak: Tega nisem zahteval, pač pa sem zahteval preiskavo.

Minister Fedele: Se je vršila preko pristojnih uradov.

Besednjak: Z menoj in z ministrom je vedno tako, da on trdi belo, jaz črno. (Ropot in hrup v zbornici). Načela upravne poštenosti in najbolj navadne človeške pravičnosti tirjajo, naj ima vsaka, tudi najbolj skromna in najbolj revna oseba, preden je kaznovana, polno in brezpogojno možnost obrambe.

Minister Fedele: Povabil sem jih, naj predložijo svoje opravičbe, so jih predložili, jaz sem jih proučil, in ko sem se prepričal, da opravičbe niso bile zadostne, sem jih odpuščil iz službe, kakor sta mi nalagala vest in zakon. (Zbornica ploska.)

Besednjak: Kako naj se človek brani, ako mu minister očita, da je protidržaven? Vsakdo ima pravico, da vpraša: Kaj sem naredil? Kar dovoljuje država največjim zločincem, minister prosvete ni hotel dovoliti njim, ki so vzgojitelji našega ljudstva (hrup): niti en odpuščen slovanski učitelj ni bil podvržen preiskavi, niti eden ni imel prilike, da bi gledal v obraz svojim ovajalcem in da bi se branil proti določnim obdolžitvam, s katerimi so ga bili obtežili. S takimi enostavnimi metodami ste postavili Vi, gospod Fedele na cesto...

Minister Fedele: Ponavljam, da so bili podvrženi preiskavi, in jaz sem zelo mil.

Besednjak: ... na cesto 40 družinskih očetov in ste jih prisilili, da zapuste rodno zemljo in se izselijo. Zahvaljujem se Vam za Vašo milino!

Minister Fedele: Te besede zakrivajo strup vaše duše.

Besednjak: Moja duševnost je zelo v-dra in mirna. (Nadaljuje govor): Ko sem nekoč predočil ministru en značilen slučaj krivice, ki se je storila našim učiteljem, mi je rekel: »Kaj hočete? Jaz ne

torej popolnoma neresnično. (Zbornica odobrava).

Besednjak: Gospod minister, Vi uporabljate preveč pogostoma besedo: »neresnično!« Zadostuje, da pogledamo, kako ravna z našimi učitelji šolski skrbnik v Trstu. Ne nameravam protestirati proti suspenzijam in disciplinarnim preiskavam kot takim, zakaj šolske uprave vseh ožela jih uporabljajo in zlorabljajo proti učiteljem, obdolženim nedisciplinane ali drugih zakonskih prestopkov. Kar se nam zdi pa popolnoma neopravičljivo in vzdruha v nas živo ogorčenje, je dejstvo, da medtem ko se šolski skrbnik v Trstu postavlja za sodnika nad našimi obdolženimi učitelji, ruši on sam vedoma zakonske predpise, ki jih je poklican štiti in gledati, da jih drugi spoštujejo.

Kr. odlok od 7. oktobra 1923. pravi v 3. členu: »Suspenzija od službe ne more trajati več ko 6 mesecev. Njej sledi za čas, dokler traja, odvzete plače in ta čas se zraven tega ne všteje v službena leta.«

Šolski skrbnik ima pa navado, da suspendira slovanske učitelje od službe ne le za najdaljši postavljeni čas 6 mesecev, temveč tudi za dobo enega leta in še več. Poznam, gospodje poslanci, učitelje, ki so suspendirani od službe že eno leto in pol, ki so z družino že eno leto in pol brez plače in bi umrli od lakote, ako bi ne naši ljudi, ki jim pomagajo.

Naj mi pove gospod minister, kdo je dal šolskim oblastvom pravico, da ločijo nekaznovano zakon, sklenjen od parlamenta, in da jemljejo samovoljno našim učiteljem službena leta, ki bi se morala šteti v pokojnino.

Kako se more šolski skrbnik, ki ravna na tak način s podrejenimi uslužbenci, postavljati za sodnika nad zakonitostjo njihovih dejanj?

Politika, ki sem jo popisal, ima namen preganjati učitelje slovanskega rodu!

Glas poslanca: Ni res!

Besednjak: Najboljši dokaz, je vedno večje število učiteljev, ki se selijo v Jugoslavijo: nekateri omagajo, ker ne najdejo več kruha v lastni deželi. (Hrup v zbornici in medkllici.) Drugi jo udarijo čez mejo, ker so bili kar naravnost odslovljeni od gospoda Fedeleja. Več ko polovica slovanskih učiteljev se mahaja že v inozemstvu.

Barbiellini-Amidei: Nahajajo se v svoji domovini.

Cian (vseučiliščni profesor): Kot izvozno blago je dobro. Ga je treba pospeševati.

Besednjak: Dobro sem premislil in preudaril, gospodje poslanci, preden sem vam to izpovedal. Povedal sem to radi tega, ker ni ne vam in ne nam v korist, ustvarjati tisto, kar se imenuje mučenštvo. Zadeva je resna ne le radi tega, ker gre pri tem za obstanek številnih naših družin, temveč predvsem zato, ker so oškodovane in ogrožene pri tem kar višje koristi naše kulture. Šolska omika vsakega naroda je odvisna od zakonov, ki jo urejajo, in pa od oseb, ki imajo nalogo vzgajati mladino. S šolsko zakonodajo ste izgnali iz učilnic naš materin jezik in zatrli s tem vse naše šole. Sedaj rušite drugi vogelni steber naše ljudske kulture: vi odpuščate slovansko učiteljsko oseboje.

Barbiellini-Amidei: Hrvaški jezik ni ravno tako sladak! (se pači): tvrd, tvrd...

Besednjak: S tem dokazuješ prav lepo spoštovanje do omike drugih narodov. (Gre naprej): S tako politiko bi hoteli prepričati za vse čase obnovitev slovanskih šol v Italiji. Brez učiteljev ne bo mogla nobena vlada otvoriti zopet šole s slovanskim poukom.

Minister Fedele: Samo v goriškem okrožju imamo 118 slovanskih učiteljev, ki so položili izpit za poučevanje italijanskega jezika in ki so vsi neoporečni. Vi hujskate.

Besednjak: Vprašam vas, ali uganjam hujskarijo ravno jaz, ki obsojam, da se učitelji odslavljajo, med tem ko je minister tisti, ki jih odpušča iz službe! Vi vršite seveda delo pomirjenja.

Minister Fedele: Odslovi sem učitelje

v vseh pokrajinah Italije, ako niso bila njih čustva venca domovini. (Zbornica ploska.) Zato je Vaše delo hujskaško.

Besednjak: Odkrivajoč resnico, hujskam. (Velik trušč in vpitje.) Sistem prisilnega raznarodovanja postaja torej pod vodstvom gospoda Fedeleja vedno bolj trd in neizprosni. Da bi izvedel raznaroditev našega mimnega, marljivega in ubožnega prebivalstva z večjim uspehom, se...

Barbiellini-Amidei: Ali bi rad zabranil, da se poučuje v Italiji italijanščina?

Besednjak: Mi sprejmemo tudi italijanščino, a nočemo, da se zatira naš jezik.

Barbiellini-Amidei: In mi si upamo prenasati se celo tebe. Ti si norec, ki bi ga bilo treba zvezati.

Besednjak (se ne meni in gre naprej): ... se minister ni ustavil niti pred nedotakljivimi pravicami verskega življenja našega ljudstva. On je bil prvi minister prosvete...

Minister Fedele: In to si štejem v čast.

Besednjak: ... ki je dal šolskim oblastvom ukaz, naj izvedejo naredbe kr. odloka od 1. okt. 1923., to se pravi, naj zadržijo duhovnikom, da bi vršili verski pouk in versko vzgojo učencev 4. ljudskošolskega razreda v materinem jeziku.

Minister Fedele: Ker govore učenci 4. razreda zelo dobro italijansko.

Besednjak: To ni res! Obstoji temeljno in nesporno načelo v nauku in pravu katoliške cerkve, gospod minister, da se morata evangelij in božja beseda označevati in tolmačiti v jeziku vernikov. (Hrup, medkllici.)

Barbiellini-Amidei: Mora potegniti iz žepa pooblastilo sv. stolice! (smeh.) Govoriš v imenu sv. stolice.

Besednjak: Vemo, da si velik bogoslov.

Predsednik zbornice: Ne odgovarjajte, poslanec Besednjak, na medkllice in nadaljujte!

Besednjak: To načelo velja za vse dežele in narode na svetu, velja toliko v Evropi kolikor v Afriki, toliko v Aziji kolikor na otokih Tihega oceana in mora oiti porušeno ravno v Italiji, ki je sedež papežev in srce vesoljnega katoliškega sveta. (Velik trušč in razni medkllici.) Vera je sama sebi namen in ne more biti ponižana, da postane sredstvo za dosego namenov, ki so njej tuji. Kadar vera ne zasleduje več edinega in izključnega cilja, da očisti, razvija in dviga notranje življenje ljudi, temveč postane orodje politične borbe proti vernikom,...

Barbiellini-Amidei: Se postavlja na mesto sv. stolice, igra vlogo antikrista, nima pooblastila. (V dvorani nastane dolgotrajen hrup. Besednjak hoče odvrniti, a predsednik parlamenta maha z zvoncem in ga poziva, naj nadaljuje.)

Besednjak: ... tedaj je vera prenehala vršiti svoje poslanstvo in ni več vera. Kdor dela tako politiko, ne škoduje samo ogromno koristim Katoliške cerkve, temveč ovira in duši tudi razvoj verskega in moralnega življenja našega ljudstva. Te pravice ne moremo mi priznati nobenemu ministru prosvete in nobeni vladi. Mi katoličani in kristjani imamo jasno dolžnost: boriti se moramo brez o mahovanja in brez ozira na žrtve za našo versko svobodo in jo braniti pogumno tudi pred ministrom, ki trdi, da je katoličan.

Minister Fedele: Seveda sem!

Besednjak: Ako bi Cerkev dovolila, da se posamezne države poslužujejo vere (hrup in ropot) za svoje različne politične namene in potrebe, (medkllici, ki jih ni mogoče razumeti) bi bila njena vesoljnost in bi bila njena sila v socialnem življenju narodov končana.

Ni človeškega razmerja, ki bi bilo bolj pristržno, bolj globoko, bolj sveto kakor vez, ki druži našega duha z Večnostjo: zahtevam od ministra prosvete, naj se ne meša v to razmerje s svojimi para grafi kraljevskih odlokov, temveč naj spoštuje pravico neumrjočih duš, kar je dolžnost vsakega katoliškega moža. Dovolite, da molimo k našemu Bogu in k Zveličarju v materinem jeziku, (v zbornici nastane zopet ropot) kakor delajo

to vsi narodi in vsa — tudi najbolj nerazvita plemena na svetu.

Naš položaj, kakor vidite, ni prijeten. Borba proti našemu jeziku in naši kulturi se je poostrišla v poslednjem času na vseh poljih: ne le v šoli, temveč tudi izven šole v zasebnem življenju državljanov.

Pri tej priliki se spominjam, da sem bral v preteklem mesecu v italijanskem časopisu par člankov o težkem položaju, v katerem se mahajajo italijanski vsevljenci v Franciji. Z velikim zanimanjem sem proučil težko borbo, ki jo vodijo za ohranitev materinega jezika in svoje italijanske kulture. (Medkllici.) Čital sem ogorčene proteste proti delovanju društva »Foyer francais«, ki ima navidezno človekoljuben program, a izpopolnjuje in podpira v resnici prav krepko vladna oblastva pri raznarodovanju italijanskih množic.

Minister Fedele: A te ne stremijo za tem, da bi odtrgale ozemlje, kjer prebivajo, od države.

Besednjak: In za nas, kakšne dokaze imate? (V zbornici nastane iznova trušč.)

»Foyer francais« ustanavlja za italijanske otroke francoske otroške vrtce, organizira tečaje za odrasle, podpira doječe matere itd. itd., izrabljajoč vse te človekoljubne naprave v to, da širi bolje med italijanske množice francoski jezik in francoski duh.

Pri čitanju takih opisov mora vsak Slovan ugotoviti, da razvijajo isto delovanje, kakor »Foyer francais« proti Italijanom v Franciji, in proti kateremu vi protestirate, vaše nacionalistične organizacije: »Lega Nazionale« in »Italia Redenta« proti slovanskemu prebivalstvu v novih pokrajinah.

Dudan: Jugoslovanski državljani imajo v sredini Rima zavod, kakor je zavod sv. Hieronima, in so prejeli 20 milijonov v dar od Italije. (Zbornica odobrava.)

Besednjak: Med tem ko nam šolska oblastva...

Barbiellini-Amidei: Mi, vi! Kaj smo mi prav za prav?

Besednjak: Med tem ko nam šolska oblastva in prefektura zabranjujejo, da bi ustanovljali slovanske otroške vrtce, odpirate vi v naših vaseh in trgih s pomočjo vlade samo vrtce, v katerih je popolnoma izključen naš jezik. Kadar vidite, kako trosi »Foyer francais« milijone za vzdrževanje osebja otroških vrtcev, za nabavo živil, mleka in oblek, ki se brezplačno delijo nad italijanske otroke, tedaj se vsi razburjate, ker veste, da se skrivajo za tem navidezno človekoljubnim programom le premissljeni napor za raznarodovanje vaših otrok. Vas boli seveda, kadar vidite, da je škodilica juhe in da so čevljički, darovani ubogim otročičem, samo cena, s katero se hoče kupiti italijanska duša nedolžne dece.

Barbiellini-Amidei: Je treba nekaj več ko čevljičke, da kupiš Italijane! Ne merite Italijanov po lastni meri.

Besednjak (se obrne k posl. Barbielliniju, da bi ga zavrnil).

Predsednik zbornice (se razburi in zavpije, mahaje z zvoncem): Poslanec Besednjak, ne smete odgovoriti! Poslanec Barbiellini, prenehajte! Za vsako besedo medkllici!

Barbiellini-Amidei: On nas sramoti, ko pravi, da se damo kupiti s čevljički!

Predsednik zbornice: Če bi bili pazljivi, bi bili slišali, kaj je rekel. Tako pa niste slišali in zato ne delajte medkllicev.

Besednjak: Kako hočete, gospodje poslanci, da se ne dvignemo kakor vi tudi mi Slovani na noge, da branimo dušo naših otrok? Kar vas boli, boli tudi nas. Mi imamo kakor vi v prsih človeško srce, ki se oklepa lastne dece in jo brani z vsemi silami. (Dolgotrajen, močan hrup v zbornici.) Mi Slovani iz novih pokrajin smo v ravno tako težkem položaju kakor Italijani na Francoskem. Nacionalistične organizacije, ki delujejo na Primorskem, razpolagajo s popolno podporo državnega ustroja velesile, ni smo prepuščeni samim sebi, one imajo ogromna denarna sredstva, s katerimi izrabljajo lahko be-

do, brezposelnost, gospodarsko odvisnost staršev, mi smo reveži, katere ovirajo po vrhu še državna oblastva v njih delovanju. (Medkllici.) Vpričo tega položaja smatram, da nimate vi nobene moralne pravice protestirati proti delovanju društva »Foyer francais«, dokler boste vršili vi sami isto raznarodovalno delo proti lastnim sodržavljaniom slovanskega rodu, ki niso tujci, ampak žive na tej zemlji že 1300 let.

Barbiellini-Amidei: Ti si tujec, če govoriš tako.

Besednjak: Naš položaj se je še bolj poslabšal po objavi kr. odloka od 9. januarja 1927. št. 6, s katerim je bilo proglaseno, da je vzgoja mladine, tudi moralna in duševna vzgoja, izključna pravica fašizma, ki me priznava v svojih organizacijah slovanskega jezika.

Barbiellini-Amidei: Povej mi, kako ravnaš z Mažari onkraj meje?

Besednjak: S tem odlokom so nam prepovedani, organizirati otroke izven šole v zasebnih organizacijah, da bi jih tam učili materinega jezika.

Barbiellini-Amidei: Povej mi, kako ravnaš z Mažari onkraj meje. Prepovedali so jim celo, da igrajo čardaš! Povej, ce je res, ali ne! In oni so bolj omikani ko vi! Povej, ce je res, ali ne!

Besednjak (se prav nič ne zmeni): Zakonske odredbe, ki sem jih popisal, in organizacije, o katerih sem govoril, utesnujejo čedalje bolj naša obrambna sredstva tudi v zasebnem življenju. Poštenji branik našega jezika so oglašča naših družin. Eno simo in neznajljivo orožje je pa vendarle v naših rokah: na naši strani je kri in narodnost ljudstva. Zgodovina nas uči, da je duh narodov močnejši kakor ves denar, kakor vsi zakoni, kakor vsa upravna sredstva, kakor vsa materialna premoč držav. Jezik ljudstva ni predmet, katerega lahko poljubno izmenjaš, kakor narediš s srjaco ali z obleko. Jezik se ne more razločevati in odtrgati od duševnosti, od značaja in od preteklosti naroda, temveč tvori eno nedeljivo enoto z dušo plemena. Jezik je zelo mežna, a obenem nerazrušljiva pridobitev zgodovinskega razvoja, pri katerem so sodelovali številni rodovi: on je mogočna pesem, v kateri slišimo odmeve vseh stoletij in žive glasove naših očetov.

Glas poslanca: Si pesnik.

Besednjak: Jezik je zavest, ki raste iz naše notranjosti, v njem se zrcali duševni razvoj in razmah ljudstva in ne more biti zato predmet zakonodajnih ukrepov. Edino, kar vi lahko dosežete pri naših otrocih, je...

Glas poslanca: da naredite iz njih dobre Italijane.

Besednjak: ... je prazno besedičenje papige, ki s časom izgine, ne da bi pustilo sledu v njih dušah.

Dudan: Bi nas morali zahvaliti.

Barbiellini-Amidei (ves rdeč): Govori o Ogrski! Kako delajo z Ogrji? Odgovori!

Besednjak (se ne meni): To je globlji vzrok, radi katerega bomo vztrajali, kakor smo vzdržali v preteklosti. Če smo se zmagovito ubranili pred stoletnim ponemčevanjem Avstrije, bodite pričrni, da bomo danes, ko smo postali omikani in zaveden narod...

Glas poslanca: Saj ste podpirali Hrvatel!

Besednjak: ... prenesli s še bolj gotovim uspehom tudi težo vaše raznarodovalne politike. (Dolgotrajen hrup v zbornici.)

ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

sprejema

v Gorici na Travniku št. 5, II.

MISLIČE.

Kakor več drugih učiteljev, je tudi naš priljubljeni učitelj Fran Bolle zapustil naš kraj. Na pustno nedeljo je odšel in je že nastopil službo v Jugoslaviji. Iz nam neznanih razlogov je odšel na tihem in brez slovesa, zato mu bodi ta članek v slovo.

G. Bolle je prišel k nam l. 1900. kot 18leten mladenič, poln življenja in zanesa. Z vso vnemo se je lotil šole in še sedaj inamo tednji njegovi učenci prijetne spomine na ono dobo. Šola je bila takrat v farovžu, šolska soba v slabem stanu. Bolle si je mnogo prizadeval, da se je dobila bolj primerna soba na Misličah sredi med Vatovljami in Vorejami. Krog svečnice l. 1903. je začel pouk v novi sobi. Pri tem je nastalo nasprotje med vami in Vatovci so protestirali s šolsko stavko; en mesec niso pošiljali otrok v šolo. Bolle pa je začel misliti na novo šolsko zgradbo in jo tudi dosegel. Začela se je graditi l. 1907. Bolle se je zavzemal za zgradbo, kakor da bi se zidal njegov lastni dom. V pozni jeseni l. 1908. je bilo poslopje dovršeno. Pouk v njem se je začel l. 1909. Potem so naredili še vodnjak in vrt. — L. 1912. se je Bolle na prigovarjanje od raznih strani odločil za drugo službo. Odšel je v Lokev, od tam pa v Povir. Naš kraj pa je vedno ohranil v dobrem spominu in nas rad prihajal obiskovat. Če so ga vprašali, kam gre, jo rekel: »Gor domu«. V jeseni l. 1925. pa so ga nemadoma kazensko prestavili zopet na Misliče. On se je ti »kaznik« smejal in bil vesel, češ da je želel biti prav tukaj pokopan. Potrudil se je za popravo šole in zbral svoje nekdanje učence in kmetijskemu tečaju, ki je bil prav dobro obiskani. Sam je šel merit pot na Ostrovec, da bi si odprli zvezo do brezovske mlekarne. Pot se je začela delati, žal da še ni končana. — Zavsel se je za popravo vatovske cerkve, naredil proračun in vodil delo. — Zaradi naše gmajne je prebrskal županski arhiv v Naklem in našel pogodbo iz l. 1922., sklenjeno med našo vasjo in grofom v Podgradu. Našel je tudi pogodbe nekaterih drugih vasi, katerim je odkritje tudi prav prišlo. Sam je sestavil prijavo na komisariat za uredbo zemljiških pravic in še marsikako pot naredil brezplačno. Tudi posameznikom je bil rad na roko z dobrim svetom ali pisavo.

Gospodu Bolletu bodi izrečena iskrena zahvala za vse, kar je dobrega storil pri nas. Ne bomo Vas pozabili, g. učitelj, in tudi Vi ne pozabite nas. Če mogoče, nas pridite še kdaj obiskat. Želimo Vam sreče v novi službi in daj Vam Bog dočakati veselejših dni.

Bivši učenec.

RICMANJE.

Razni dopisniki se v listih pritožujejo, ker niso bile za praznik sv. Jožefa dovoljene osmice. Meni se to nič čudno ne zdi, ako pomislim, da so krčmarji v dolinski občini preobloženi z raznimi davki. Zato mora občina gledati, da tudi kaj zaslužijo. Naval je bil velik, da se ni moglo vsem postreči. To je naravno. A to je trajalo samo 4-5 ur. Vzemimo, da bi bil ta dan dež in slabo vreme in osmice odprte. Kaj bi se zgodilo? Tisto malo ljudi, ki bi prišli, bi se razteklo po osmicah, a krčmarji bi držali križem roke. — Ob ti priložnosti moram tudi krčmarjem povedati nekaj na uho. Pisalo se je, naj se ljudstvu dobro postreže, a naj se ne navijejo cene. Kaj so krčmarji naredili? Struno so tako navili, da je počila: točili so vino jako drago, celo po 6 lir, a razni gostje so iz maščevanja odnašali proč posodo. — Prihodnje leto bi svetovali krčmarjem, ako ne bo osmic, da si rezervirajo še druge protore, tako da bi po potrebi mogli v več lokalnih posetnike postreči in z vsem zadovoljiti.

BARKA.

Iz pesmi, ki jo je zložil očividec, povzamemo, da je bil ob priliki nakladanja bale na Barki v preteklem predpustu pretep. Hišni gospodar je moral milicijo poklicati, da je prišla delat mir. Fašisti so pretepače aretirali in odgnali v zapor.

IZ DOLINE.

V nedeljo 20. marca je umrla 19letna Marija Štrajna, članica Marijine družbe. Bila je mirnega, blagega značaja, ljubezniv in poslušen otrok svojih staršev. Ponižno in neopaženo je bilo njeno življenje, ponižno in brez hrupa je hotela biti tudi pokopana. To je bila njena zadnja želja. Pri vseh narodih se spoštuje zadnja želja umirajočega, samo naši dolinski fantje so bili drugačnega mnenja. Hoteli so navzlic zadnji želji pokojnice, da bi ji godba svirala pri pogrebu. A pokojnica ni bila plesalka in zato ni hotela godbe. Iz jeze, ker mi obveljala njihova volja, so fantje vsi malašč izostali od pogreba, niti noscev za mrliča ni bilo. Ali mislite, da so se naša korajžna dekleta kaj ustrašila in bila v zadregi? Kaj še! Same so nosile pokojnico, same so ji zapele ginjive žalostinke doma in ob grobu. Tako je naša tako obsovažena in obrčkovana Marijina družba pokazala svojo življenjsko moč in pokazala, da se ne vstraši nikogar. Fantje pa si niso s to svojo demonstracijo pridobili nobene časti in so se samo osmešili pred trezno mislečimi. Drugič naj bodo bolj pametni in naj se ne dajo zapeljati od par kričavih petelinov.

SUHORJE.

Čas je, da se tudi mi kaj oglasimo v vašem listu. On je pri nas močno priljubljen; skoraj ni hiše, da je ne bi obiskoval; le par je takih, ki si od liberalno-magnatovskih Novic puste metati prah v oči. Neumljivo mi je, da kmečko-delavske družine podpirajo kaj takega, kar spada v krog nasprotnih interesov. V krščansko hišo mora dobra knjiga, kakor jo nudi Goriška Mohorjeva družba in krščanski delavski časopis!

V gospodarskem oziru smo zelo na slabem. Krompirja je bilo za seme, žito je uničil dež, grozdje pa bolezen. Edino žganja smo nekaj nakuhali, pa kaj ko ni kupca. S strahom gledamo v bodočnost. Vest o samskem davku je precej vznemirila posebno tiste, katere zadene najvišja tarifa. Oplašilo pa vendar ni nobenega tako, da bi se zato vpregel v zakonski jarem.

Nedavno sta dva imela boksarske vaje. Eden je s krvjo plačeval ta špas, jeziki pa so imeli obilo posla ob ti reči.

Pepo brez doma

Zdej vam bom povedou ta narpoprej, kašna džigracija me je trefa. Ko je pršla vn postava, de se smie fet vodpoviedat sakmu, kej so te strele s Kolüdrovce napravle? So me dale taku pismu, de jest moram štantepeđe Kolüdrovcoo zepetit jen maj nekoli več nezaj pret. Jest de nemam čitadinance v ordni jen de nanka prou po kolüdrovsko ne znam šrajat jen de uoni tega špota nečjo jen nečjo. »Na«, sn djau, »zdej pa vidiš, Pepo, počim su špasi, k' boš ratou lku Deseti brate«. Ma jest se na dam; jest sn notr ložu rekurs na komesjon jen pole se bo vidlo. Intanto sva z Matildo na cesti. Njo sn poslou nezaj v Zabjo vas, sam se bom pej vre na kašno vižo vohranju pr dobrih l'deh. Sej po Krasu me vse štama. Kadar bom vmru, se bojo še štrajtali ze mojo čitadinancuo.

Uni tedn sm šou na gorenji Kras, de bi vidu, kaku nu kej. Kadr sn hodu po cesti, sn vidu, de je poštar zebu amo pismo. Kričov sn za njem ma pej vse zastojn. Ta ludro je šou soju pot neprej. Kejpejde sn pismo odpru, de bi vidu, al' je kej menitnega nutr. Ma prou neč

tacga ni blo, samo špasno za brat. Pej pošlušajte, če ni res. »Cara Aneta! Sedaj koti nekaj pišem te prosim sakaj mi misli odgovorila, jast sem smiram žalosten, serce mi bije in trpi. Povej, povej, al me še lubiš kej. Jest tukej ne murem več živet bres tebe. Amor mijo, perke ti mo škrivi. Mija kara jest te posdraulam, šta ben, čento baži, cara Aneta. Toj Silvester Orel, pošta Tomaj. — Atres pisma je biv za anu šinjorinu Anetu Ditz, ke stoji u Trsti.

»Naš Čolnič«

Te dni je izšla že tretja številka našega družinskega in društvenega lista z zelo raznovrstno vsebino. Ivan Pregelj ima nadaljevanje svoje povesti »Zvodnik«, ki postaja od številke do številke zanimivejša. »Pomenki«, ki se tudi nadaljujejo, so v tej številki nekaj posebnega. Pisatelj nam slika »Veliki teden«. V teh pomenkih so na poljuden način obrazloženi vsi obredi velikega tedna v cerkvi in domači hiši. Ponavljal sem že in še ponavljam, naj »Prosvetna zveza« izda »Pomenke« iz prejšnjih letnikov v skupni knjigi, ki jo bodo s pridom brali, stari in mladi; posebno pa bode dobrodošla našim »Prosvetnim društvom«.

Magajna Bogomir nadaljuje v tretji številki »Čolniča« črtico »Študent Vajda, Valči in Vila«, ki se bode še nadaljevala. Vredna je, da jo vsi čitajo. Nato sledi nadaljevanje sestavka »O glasbenem življenju v Altenrodi«, ki ga je spisal P. Keller, prevedel pa dr. A. Kacim. Tudi ta sestavek se bode še nadaljeval. Nato sledi pesem »Zavetniku«, ki je posvečena sv. Jožefu. Rado Bednarik nam v članku »Leta Gospodovega...« opisuje kako so v petnajstem stoletju krvoločni Turki ropali in morili po Goriškem.

Pod zaglavjem »Dekle« se nadaljuje povest »Tine in Tinka«, katero piše Lojze Golobič. Nato sledijo »Domače šege...« ki nam to pot opisujejo našo narodno nošo. Priobčenih je tudi par slik, ki nazorno kažejo, kaka je bila nekoč naša narodna noša. V sestavku »Naši ljudje« čitamo o Jožefu Razpetu (s sliko), o »Prosvetnem društvu« v Renčah (s sliko) in o »Prosvetnem društvu« v Podsaotenu (s sliko). V odstavku »Zanimivosti« nam opisuje Vinko Vodopivec »Jazz-band«, Ivan Mrcina »Kako vlivajo zvonove«, Bratuž Lojze pa ocenjuje zbirko pesmi »Vinko Vodopivec: Poljske rože«. — Prav bi bilo, da bi se v tem delu lista, pisalo tudi kaj iz zdravstva, ker bi bilo s tem mnogim zelo ustrezno. — Zatem sledijo »Pisma uredniku« ki jih je precejšnje število. Nato sledijo še uganke, listnica uredništva, razna maznanila »Prosvetne Zveze« in društveni dopisi.

Tudi Domnove vinjete so vredne, da jih omenim; posebno lepe so one med »Pomenki« in se nanašajo na veliki teden. Pa tudi drugih slik je precej med »Čolničev« vsebino.

Čolnič postaja od številke do številke popolnejši in zanimivejši, vsebina pa je vedno bolj pestra in raznovrstna. Le nekaj mi v »Čolnič« ne ugaja. Zdi se mi, da »Čolnič«, čeprav je društveni list, posveča društvu in društvenim dopisom premalo pažnje. Umestno bi bilo, ko bi društva svojih zadev ne objavljala v političnih časopisih, marveč le v »Našem Čolnič«. Tu pa je za društvene dopise odmerjen tako pičel prostor, da jih zagledamo šele na platnicah, čeprav je »Čolnič«, kakor že omenjeno, v prvi vrsti društveno glasilo. Zato naj bi uredništvo v »Čolnič« odmerilo več prostora za društvene dopise.

J. S.

Al si se že vpisal v Goriško Mohorjevo družbo? Vedi, da kmalu poteče rok za vpisovanje. Zato pohiti, da ne boš jeseni dražje plačeval, ali pa celo brez knjig ostal.

ZANIMIVOSTI.

Najstarejša ladja,

ki vozi še po morju okoli, je neka angleška jadrnica, ki je bila zgrajena leta 1800. in je torej že 127 let stara.

Igra — poklic.

Tenis je ena najlepših iger na prostem. Najbolje ga igrajo Francozi, Amerikanci in Čehi, od žensk pa Francozinje in Američanke; in med temi zopet najboljše je Francozinja Suzana Lenglen. Do lani je igrala zastoj in ni imela nič od tega. Takega sportnika imenujemo amaterja. Če pa kdo za denar igra, ga imenujemo profesionala. Suzana je videla, da se stara, da ne bo šlo tako naprej in se je dala pregovoriti, da je postala profesionalka. Šla je v Ameriko in je potovala s tovarišico in s tovariši okoli. Tekom treh mesecev je zaslužila 100 tisoč dolarjev. To se pa res dobro spleča.

Zobozdravnik
dr. Sarđoč D.
ordinira
v Trstu
via M. R. Imbrani 16, III.
(Prej via S. Giovanni)
od 9-12 in od 3-7.

Kadar vabiš na krst ali praznuješ ženitovanje, kadar obhajaš god ali rojstni dan, ali karkoli sploh vabiš goste v svojo hišo, vedno jih boš dobro postregla ako jim serviraš izborne testenine »Pekate«, zanesljivo prave v ½ kg. originalnih zavojih.

MALI OGLASI

ČISTILLO ZA ZOB »Ideal«, sestavljeno iz močnih snovi, izvrstno razkužuje usta, odpravi smrdljivo sapo, utrdi dlesno, ovira gnitje, kdor ga pravočasno uporablja, prepreči vnetje čeljusti in ga nikoli ne bole zobje. Vlije se 30 do 40 kapljic na ½ l vode in se izperejo usta. Če močno boli zob, se dene par kapljic samega »Ideal« na vato in se položi v zob. Priporoča se posebno tistim, ki imajo pokvarjene zobe in same škrbine. Izvrsten je za razkuženje in grgranje pri vnetju v grlu. — Za čiščenje zob je dobra rožnata in črna pasta. Ima fin okus, naredi zobe bele, ovira zobni kamen, razkuži usta in jih prijetno osveži. — Priporoča se, zlasti za slabotne otroke, ki dolgo ne shodijo, za slabotne v prsih, rahitične Kalciferat, zelo okusen sirup. — Za otroke je priporočljiv prah in mazilo »Ireos«. — Odklikovani laboratorij LEKARNA PRI ODREŠENIKU. — Bistrica.

SAMO potom energičnega zdravljenja z Glykolom se ozdravi glavobol, šibkost, malokrvnost, obnemoglost. Izdelek lekarnarje Castellanovich, Trst, Via dei Giuliani 42. V januarju je lekarna odprta tudi ponoči.

SMILAJOD (Trpoški sok), izborno sredstvo proti arteriosklerozni, revmatizmu in težkemu dihanju, kašlju in kataru, uspešno čistilno sredstvo, posebno priporočljivo za osebe, stare nad 50 let, se prodaja samo v lekarni Castellanovich, Trst, Via Giuliani 42 (Pri Sv. Jakobu, blizu slovenske šole).

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. Tvrdka Gastone Dolinar, Trst - Via Ugo Polonio 5.

UCENCA 15-16 let starega, poštenih staršev in z primerno izobrazbo, veččega tudi italijanskega jezika, ki ima veselje do trgovine sprejemam takoj.

PRODA se posestvo z vsemi pritliklinami. Redi se lahko 20 glav živine. — Cena po dogovoru. — Mlekarna blizu. — Jernej Mlakar, Cerkljansko - Otaleški vrh 78 p. Cerkno.

Kaj se pri „Ovčancu“ novega zve

Prelepi dnevi so me vabili iz Trsta. Kam bi šel? Pravijo, da je tam pod Snežnikom hudo mraz, čeprav solnce sije. Ni zlomek, da jih ne bi sedaj pregrelo; moram se prepričati. No res, v Sempetru je mraz. Zato sem se šel najprej v gostilno — pa ne k Rebcu, ker se je tam veranda podrla — segret znotraj in zunaj. Nabral sem dovolj novic. Vozniki so tarnali, da so slabi »frohti« in povrh tega jih sedaj še s »cegelci« plačujejo, pa še nobene štampe nimajo. V »štacuni« pa povsod zahtevajo denar. Potem so se jezili na tovarno za parket, kjer delajo nekatera dekleta na »kontrakt«. Včasih delajo do dveh ponoči, a plačajo jim ob koncu tedna le majhne dnevnice, od katerih pa še odtrgajo za vsako malenkost običajne kazni. Januarja meseca, so povedali, je opolnoči radi pomanjkljivega nadzorstva zgrabilo jermenje nekega fanta in ga zmečkalo. Krsto je naročila tovarna, a plačati jo je moral oče. Če je to vse res, bo treba poklicati Padovana, bi rekel Jože iz Landola. — Fotografija iz Trsta bodo kar zadušili, toliko dela ima. Vsi rabijo fotografije za legitimacijo. — Zdravnika imajo sedaj kar dva. Volili so, kateri bo občinski zdravnik. Pravijo, da so vsi glasovali za dr. Ambrožiča, ki je domačin, izvoljen je bil pa dr. Kavčič, ki je doma tam od Nabrežine. Razlika v domačiji res ni velika, vsi se pa čudijo, da so enega podložili, drugega izvolili. — Veselje do potovanja me je minilo, ko so mi pravili, kako se iztirjavajo kazni od preozkih koles in od vozov brez napisov. Kar pogledal sem svoje čevlje, če niso pretežki; štampe nimajo. Raje bom večera počakal in ponoči šel na vlak, do tedaj pa bom še kaj novega slišal.

Iz Slavine so se ljudje pritoževali, da so na praznik sv. Jožefa na Prestranku vsi delali kot na kakšen delavnik. — Zvonovi po okolici zelo pokajo, tako v Štivanju, Žejah, Postojni.

Iz Trnjanov so se norca delali, da so zaboje po cerkvi razpostavili, pa ne vedo, kdo se bo noter ujel. Šele po dolgem ugibanju so mi izdali, da imajo nov drag križev pot, pa ga ne pokažejo, dokler ne bo ves plačan.

Na Juršiče delajo novo cesto. Saj so je bili pa tudi res potrebni. Koliko so se pokvarili vozovi na razdrtih kolovozih proti Palčju.

V Zagorju je pa čudna novica, da tatje kuhajo v mrtvašnici na pokopališču. Morajo imeti dober apetit; ljudem so pa le v strah. V Zagorju imajo novega podeštata, ki je obenem podeštata tudi za Knežak. Piše se Remigij Piam (mož je trezen, čeprav ima tako ime). S prejšnjim podeštatom — Jaski se je pisal — niso bili nič kaj zadovoljni. Pod njim so se bili davki povečali, tajnike je nastavljal kar štiri, prašal pa mikogar za svet. Ta novi pa je takoj odpustil eno tajnico; imenoval je tudi svetovalce, tako da upamo, da bo boljši. — Knežani tožijo, da sta jih zapustila kar dva učitelja in da še učiteljica hoče iti proč. Kriva da je ena tovarišica, ki hoče hlače nositi in jih je enkrat menda zares. — Tudi od tam tarnajo o slabih zaslužkih; v gozdu je še sneg. — Novic toliko, da bi kmalu vlak zamudil. Teči sem moral in tako sem se dodobra segrel.

Kako je v Kanadi

Pred mesecem dni je pisal neki hrvaški izseljenec v »Seljačkih Novinah« o delavskih razmerah v Kanadi. Te razmere so zelo različne in on poroča sledeče:

»Na polju (farmi). Dela se od zore do mraka kot po naših krajih. Plača je mesečno 15 do 40 dolarjev in hrana; ob času žetve je zaslužek dnevno 3 do 5 dolarjev ter hrana.

V tovarni (soap). Dela se 8 do 10 ur na dan; zasluži se na uro 25-50 centov.

Na progi (ekstra gangi). Dela se 8 do 10 ur dnevno, plača znaša 30 centov od ure. Hrana je društvena (Camp) ter stane za pol meseca 10-13 dolarjev. Plače se prejema v časih 1. in 15. dne v mesecu.

V jami. Dela se 6 do 8 ur na dan. Plača gre od 30-50 centov od ure. V premogovnikih pa se plačuje od tone izkopanega premoga.

V gozdu. Dela se 10 ur na dan. Plača je 30-50 dolarjev na mesec. Tisti, ki delajo za plačo od kosa (Pisvok men), zaslužijo 1-2 dolarja na dan. V gozdu se dela samo, dokler je sneg od decembra do aprila.

Tovarni je nekaj v teh krajih, a so večinoma majhne in rabijo le nezadostno število delavcev. Povečini delajo le polti, a pozimi zapro.

Podnebje je dobro in zdravo za naše ljudi. Hrana je tukaj izvrstna in je imamo dosti. Tudi voda je dobra. Alkoholna pijača se dobi, pa ljudje ne marajo dosti zanjo, glavno jim je, da je dobra hrana. Domačini so do priseljencev prijazni, postrežljivi; na delu so dobri tovariši in radi pokažejo, kako se dela. Čitajo liste in nas uče angleško.

Zaslužek je majhen. Kdor se znaten čas obdrži na enem mestu, si kaj malega prihrani, kdor pa čisto menjuje delo, nima nikoli nič. Od profesionalnih delavcev (rokodelcev) so najboljše plačevani zidarji, tesarji, mehaniki, kovači in mizarji, drugi pa slabše.

Gospodarstvo

Gene po Istri. Črno vino: Izola 250, Piran 250. Belo vino: Izola 240, Piran 240, Boljun 200. Olje: 9-10 lir liter. Seno: 30-60 lir stot.

Podražili so v Trstu meso za 40 stotink pri kg. Prednji del s kostjo je zdaj 8.20 L, zadnji del s kostjo 9.80 L, zadnji del brez kosti 12.80.

Petrolej so podražili v Trstu za 20 stotink pri litru. Sedaj stane liter 2.60 s tistim vred, kar ne gori.

Po čem je lira?

Dne 30. marca si dal ali dobil:

za 100 dinarjev — 37.50 L.
za 100 š. kron — 64.— L.
za 100 fr. frankov 85.— L.
za 100 šilingov — 300.— L.
za 1 dolar — 21.40 L.
za 1 funt — 105.— L.

Kmečko tajništvo.

Zenko F. Gornje Vreme 37. Na podlagi računov pokrajinske Zakladnice v Trstu ste prejeli za zastanke od 1. oktobra 1924. do 20. marca 1925: 321.55 lir. Pokojnina vam teče samo od 1. oktobra 1924. Prošnja, da bi se vam izplačala pokojnina od 1. 1919. daje, ne bo nič pomagala, ker vam pritiče pokojnina od prvega dne meseca, ki sledi mesecu, v katerem ste bili zdravniško pregledani.

Nemec L. Dol. Bitnje. Vi spadate pod Reko. Obrnite se na pokrajinsko zakladnico (Tesoreria provinciale) na Reki. Ako me bo pomagalo, pišite nam; obrnili se bomo v Rim.

Bivši poštni uslužbenec. Na pokrajinski zakladnici vas ne najdejo pod št. 506746. Sporočite nam natančno številko in ime vašega očeta.

V Poklar Podgraje. Pošljite nam natančnejše podatke (kdaj ste vložili prošnjo, ime očeta in matere in ali sta živa).

A. Kobal Buđanje. Drugo pismo smo prejeli. Informirali se bomo na intendantci.

Naša pošta.

Duple. Odgovor Vipavskemu popotniku je premalo stvaren in razločen. Treba je točno pojasniti, kaj je popotnik videl marobe ali mavšev. Da je kletvini podvržen, iz njegovega dopisa ni razvidno.

Planina. Osebne zafrkacije v koš.

ZDRAVNIK

Dr. IGOR FRANKO

absolvent dunajske klinike,
ordinira odslej samo

v IL. BISTRICI

vsak dan

od 10 - 12 in od 15 - 17 h.

Izšel je žepni koledar

VEDEŽ

za l. 1927

dobiva se v trgovini

J. Štoka - Trst

Via Milano 37

in v vseh trgovinah pa deželi.

Kmetško-Ribarska Po ica in Hranilnica
reg. zadr. z neom. zav. v

BARKOVLJAH

sprejema hranilne vloge in jih obrestuje

po 6%

Vloge so zajamčene z nadesetmilijonsko vrednostjo v nepremičninah

URADNE URE: 8-12 in 14-18

v Barkovljah, Viale Regina Elena 137

Ne hranite denarja doma!

Stab. Tip. Silvio Spazzal - Trieste

Poravnajte naročnino!

ETERNIT

Zaloga - TRST

sa je preselila v VIA TRENTO ŠTEV. 16. (Pri evangelijski cerkvi.) Shranite naslov!

Jakob Bevc

urarna in slatarna

TRST - Campo S. Giacomo št. 5

ZLATO kupuje v vsaki množini po najvišjih cenah.
KRONE plačuje više kot vsi drugi.
ZALOGA raznovrstnih ur in zlatenine.

Primarij kirurg sanatorija
Villa S. Giusto in občinske
bolnišnice v GORICI

Dr. LOJZE SUSSIG,

prej asistent na dunajski vseučilišni kliniki profesorja Hohenegga, sprejema vsak delavnik od 2-3 popoldne Corso Verdi 21-II, telefon šte. 196.

Raztrgan misale

v sicer snažni cerkvi je res nekaj grdega. Kaj tedaj? Popraviti in prevezati ga daj! Kje? V Katoliški tiskarni v Gorici, Riva Piazzetta 18.

ZOBOZDRAVNIŠKI AMBULATORIJ

Dr. G. Laurinsich

TRST - Via delle Sette Fontane 6 - TRST

Izvršuje točno vsako delo z zlatom in kavčukom. Slovincem z dežela poseben popust za potne stroške.

Govori se slovensko.

Delo zajamčeno.

Gene ljudske.

Odprto od 9-13 in od 15-19 - Ob nedeljah od 10-12

Za cerkve, dvorane, hotele, gostilne

Harmoniji

Klavirji - Pianini - Avtopiani

izvršeni od prvovrstnih tovarn

«Pollmann & Weiss», »Stallberger« itd.

Ugodni plačilni pogoji

PRODAJA — MENJUJE — POSOJA — POPRAVLJA.

Cenik ali proračun na zahtevo zastoj.

Trgovina s klavirji inž. Gino Riesa - Trst, via Valdirivo 24,
TELEFON 746.

Čevljarnica FORCESSIN

odlikovana v Parizu in Genovi 1924.

z veliko premijo, diplomom in zlato svetinjo

Trst via Cappin 5 pri Sv. Jakobu Trst

Zima pritiska.

Sneg in blato leži po potih. V takem času bodi glavna skrb za dobro obutev. Osnovno zdravilo za zdravo življenje se glasi: glavo hladno, noge tople!

Zato skrbite, da bo vaša družina dobro obuta.

Obrnite se na

FORCESSIN!

